

จดหมายข่าว

สิงหาคม - กันยายน 2566 Volume 22 August - September 2023

พยาธิปอดหนู

อันตรายจากการกินอาหารสุกๆ ดิบๆ

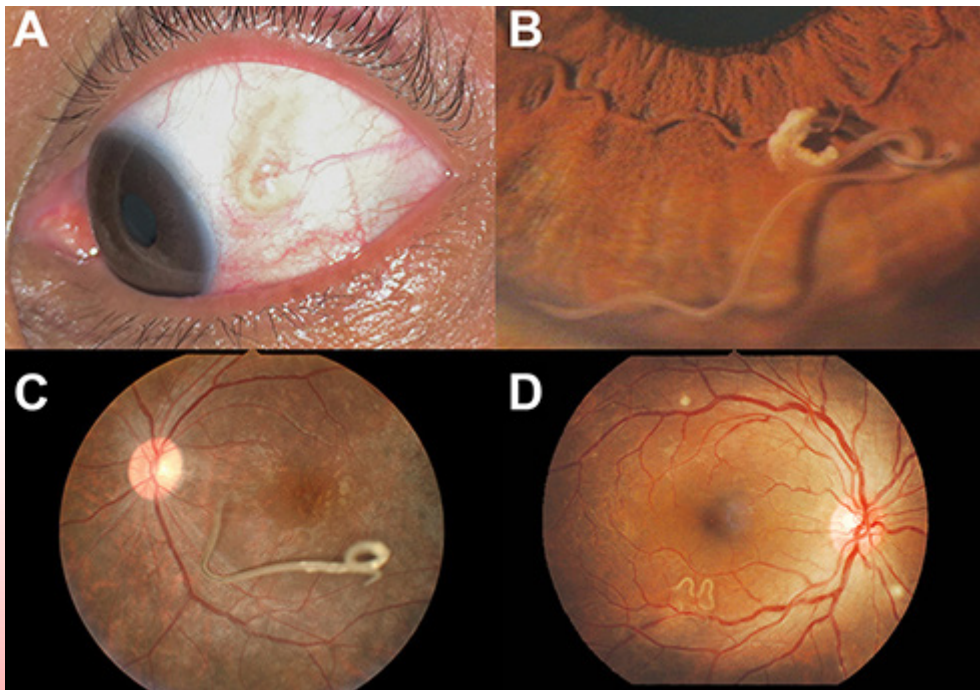
จันตรา วัฒนเมธานนท์
กลุ่มปรสิตวิทยา สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2565 ที่ผ่านมา มีรายงานการพบผู้ป่วย “โรคพยาธิปอดหนูขึ้นตา” เป็นสาเหตุทำให้ตาขวาบอด 1 ข้างนั้น โดยผู้ป่วยมีประวัติการรับประทานกุ้งแช่น้ำปลาเป็นประจำ พยาธิชนิดนี้เรียกว่า “พยาธิปอดหนู” หรือ “พยาธิหอยโข่ง” โดยเมื่อผู้ป่วยได้รับพยาธิชนิดนี้เข้าไปในร่างกายจากการรับประทานอาหารพวกสัตว์น้ำจืดแบบสุก ๆ ดิบ ๆ จะเกิดการซ่อนตัวของพยาธิเข้าไปสู่อวัยวะต่าง ๆ โดยตัวอ่อนของพยาธิมักจะเคลื่อนที่เข้าไปในระบบประสาท และอวัยวะ เช่น ตา อาจทำให้ผู้ป่วยตาบอด รวมทั้งอาจเกิดโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบชนิด eosinophilic meningitis และเสียชีวิตได้ ในประเทศไทยมีรายงานพบผู้ป่วยโรคนี้ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2560 มากถึง 18 ราย ซึ่งทุกรายมีประวัติการบริโภคอาหารที่ไม่ผ่านการปรุงสุก (Sinawat et al., 2019) มีรายงานการพบโรคนี้บ่อยในภาคอีสาน และภาคเหนือ โดยพบว่าผู้ป่วยมีประวัติการบริโภคสัตว์น้ำจืด เช่น หอย ปลา กุ้ง แบบไม่สุก เช่น ลาบ ก้อย

พยาธิปอดหนู หรือพยาธิหอยโข่ง มีชื่อวิทยาศาสตร์คือ *Angiostrongylus cantonensis* เป็นพยาธิตัวกลมที่มีวงจรชีวิตระหว่าง หนู ซึ่งเป็นโฮสต์จำเพาะ (definitive host) และสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังจำพวกหอย เช่น หอยโข่ง หอยเชอรี่ หาก ฯลฯ ที่เป็นโฮสต์กึ่งกลาง (intermediate host) รวมทั้งสัตว์ชนิดอื่น เช่น กุ้ง ปู ปลา หนอนตัวแบน พลานาเรียบบ ตะกวด และสัตว์เลื้อยคลาน ซึ่งเป็นโฮสต์ข้างเคียง (paratenic hosts) รูปร่างลักษณะของพยาธิชนิดนี้ พยาธิตัวเต็มวัยมีรูปร่างเรียวยาวประมาณ 2-3 เซนติเมตร พยาธิตัวเมียจะมีลายเป็นเกลียวขาวสลับดำอยู่ในตัว คล้าย barber's pole (ภาพที่ 1A) พยาธิตัวผู้จะมีขนาดเล็กกว่า และมีเยื่อแผ่ออกที่ปลายหางใช้ในการสืบพันธุ์ (copulatory bursa) (ภาพที่ 1B) และพยาธิตัวอ่อนระยะที่ 3 (L3) ขนาดลำตัวยาวประมาณ 0.5 มิลลิเมตร (ภาพที่ 1C) โดยตัวอ่อนของพยาธิจะเคลื่อนที่เข้าไปในระบบประสาทของผู้ป่วย เช่น สมอง ไขสันหลัง และอวัยวะอื่น เช่น ตา (ภาพที่ 2)

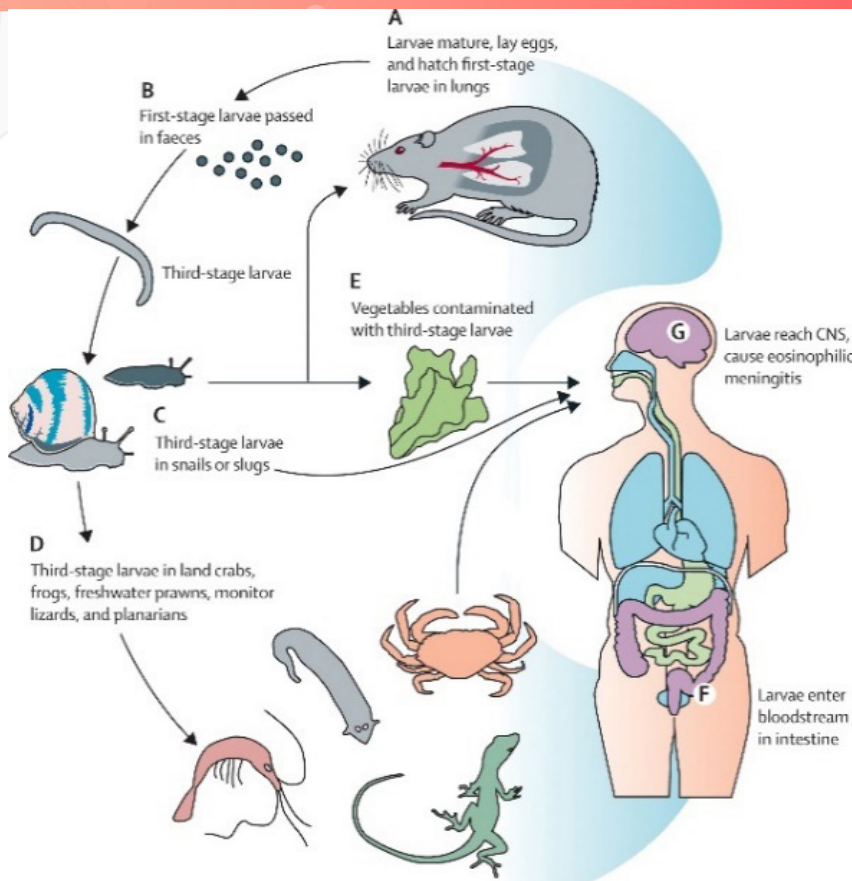

ภาพที่ 1 พยาธิ *Angiostrongylus cantonensis* ตัวเต็มวัยของพยาธิเพศเมีย (A) ส่วนปลายหางของพยาธิเพศผู้มี copulatory bursa (↑) (B) พยาธิตัวอ่อนระยะ L3 จากทาก (C) (ที่มา: CDC, 2023)

ภาพที่ 2 พยาธิ *Angiostrongylus cantonensis* ตัวอ่อนระยะ L3 ภายในลูกตาของผู้ป่วย ในชั้น subtenon space (A), aqueous humour (B), vitreous cavity (C) และ subretinal space (D)

(ที่มา: Sinawat et al., 2019)

ภาพที่ 3 วงจรชีวิตของ *A. cantonensis*
(ที่มา: Wang et al., 2008)

โดยวงจรชีวิตของพยาธินี้ ดังแสดงในภาพที่ 3 หนุซึ่งเป็นโฮสต์จำเพาะ จะได้รับตัวอ่อนพยาธิระยะที่ 3 (L3) ซึ่งเป็นระยะติดต่อ (infective stage) จากการกิน จากนั้นตัวอ่อนพยาธิจะเข้าสู่กระแสเลือด และไขเข้าสู่สมองของหนุ โดยจะพัฒนาเป็นตัวอ่อนระยะที่ 4 (L4) และระยะที่ 5 (L5) ตามลำดับ จากนั้นพยาธิจะเคลื่อนที่ไปที่หลอดเลือดแดงที่ปอดของหนุ และพัฒนาเป็นพยาธิระยะเต็มวัย ต่อมาเมื่อพยาธิตัวเต็มวัยเพศผู้และเพศเมียผสมพันธุ์กัน จะออกไข่ภายในเนื้อเยื่อปอด และเส้นเลือดที่ชั่วหัวใจ ซึ่งสามารถออกไข่ได้มากถึง 15,000 ฟองต่อวัน (A) ต่อมาไข่ฟักและพัฒนาเป็นตัวอ่อนระยะที่ 1 (L1) ซึ่งจะไขออกมาในกระแสเลือด และหลอดลม และถูกกลืนเข้าไปในระบบทางเดินอาหารของหนุ ผ่านไปยังกระเพาะอาหาร ลำไส้เล็ก ลำไส้ใหญ่ โดยตัวอ่อนพยาธิระยะ L1 จะปะปนออกมาในอุจจาระสู่สิ่งแวดล้อม โดยหนุสามารถปล่อยตัวอ่อนพยาธิระยะ L1 ได้ภายใน 6-8 สัปดาห์หลังติดพยาธิเข้าไป (B) จากนั้นตัวอ่อนพยาธิระยะ L1 จะถูกกินโดยสัตว์จำพวกหอย หรือหูก

ซึ่งเป็นโฮสต์กึ่งกลาง และพัฒนาเป็นตัวอ่อนระยะที่ 2 (L2) และระยะที่ 3 (L3) ตามลำดับ ภายใน 12 วัน (C) ตัวอ่อนระยะ L3 อาจติดเข้าไปในโฮสต์ข้างเคียง เช่น สัตว์จำพวกหอย กุ้ง ปู และสัตว์เลื้อยคลาน เช่น ตะกวด (D)

คนจะได้รับพยาธิ *A. cantonensis* จากการบริโภคสัตว์จำพวกหอย เช่น หอยโข่ง หอยเชอรี่ หอยทาก เป็นต้น และบางครั้งอาจได้รับจากการบริโภคปู กบ หรือกุ้งน้ำจืด ซึ่งไม่ได้ผ่านการปรุงสุก รวมทั้งการรับประทานผักสดที่ปนเปื้อนตัวอ่อนของพยาธิระยะติดต่อ (E) จากนั้นตัวอ่อนพยาธิจะถูกย่อยภายในลำไส้ และเข้าสู่กระแสเลือด (F) ต่อมาพยาธิจะไขเข้าสู่ระบบประสาทส่วนกลาง และก่อให้เกิดอาการเยื่อหุ้มสมองอักเสบ (eosinophilic meningitis) (G) ทำให้ผู้ป่วยมีอาการปวดศีรษะ มีไข้ มีอาการผิดปกติของระบบประสาท เช่น อ่อนแรง เดินเซ

ตาพร่ามัว เป็นต้น หรือพยาธิเคลื่อนที่ไปอยู่ในลูกตา ทำให้เกิด “ocular angiostrongyliasis” เป็นสาเหตุทำให้ตาบอดได้ แต่พยาธิไม่สามารถเจริญเติบโตและสืบพันธุ์ต่อไปได้ตามปกติ เนื่องจากคนไม่ได้เป็นโฮสต์จำเพาะของพยาธิชนิดนี้

กรมปศุสัตว์ โดยสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ มีข้อเสนอแนะประชาชนในการป้องกันโรคพยาธิปอดหนูขึ้นตา หรือโรคพยาธิหอยโข่งได้ โดยการหลีกเลี่ยงการบริโภคหอยน้ำจืด กุ้งน้ำจืด และสัตว์น้ำจืดแบบดิบ หรือสุก ๆ ดิบ ๆ และควรรับประทานเนื้อสัตว์ที่ปรุงสุก รวมทั้งล้างผักสดให้สะอาดก่อนรับประทาน จะเป็นวิธีการป้องกัน และลดความเสี่ยงของการเกิดโรคนี้ได้

เอกสารอ้างอิง

- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). 2023. “Parasites - Angiostrongyliasis (also known as Angiostrongylus Infection)”. [Online]. Available: <https://www.cdc.gov/parasites/angiostrongylus/index.html>. Accessed July 4, 2023.
- Sinawat, S., Trisakul, T., Choi, S., Morley, M., Sinawat, S., Yospaiboon, Y. and Yospaiboon, Y. 2019. Ocular angiostrongyliasis in Thailand: a retrospective analysis over two decades. Clin. Ophthalmol. 13: 1027-1031.
- Wang, Q.-P., Lai, D.-H., Zhu, X.-Q., Chen, X.-G. and Lun, Z.-R. 2008. Human angiostrongyliasis. Lancet Infect. Dis. 8 (10): 621-630.

จดหมายข่าวสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

ISSN 1685-2206

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านสุขภาพสัตว์โดยเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข่าวสารวิชาการเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาด้านสุขภาพสัตว์และการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กิจกรรมด้านสุขภาพสัตว์

เจ้าของ

สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เกษตรกลาง เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0-2579-8908-14 โทรสาร.0-2579-8918-19

ที่ปรึกษา

นายสัตวแพทย์สมชวน รัตนมังคลานนท์ อธิบดีกรมปศุสัตว์
นายสัตวแพทย์เลิศชัย จินตพิทักษ์สกุล ผู้อำนวยการสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ
หัวหน้ากลุ่ม / ส่วน / ศูนย์ / ฝ่าย สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

กองบรรณาธิการ

นายสัตวแพทย์นพพร โต๊ะมี (บรรณาธิการ)	สัตวแพทย์หญิงชญานิ์ เจนพานิชย์	นางสาวพนม ไสยจิตร
นายสัตวแพทย์เจษฎา รัตโณภาส	นายสัตวแพทย์เอกกรินทร์ คงคำ	นางสาวปิยะวรรณ เกิดพันธ์
สัตวแพทย์หญิงจันทร์ภา วัฒนะเมธานนท์	นายสัตวแพทย์ ดร. กริสรีย์ พรรคทองสุข	นางสาวชนกพร บุญศาสตร์
สัตวแพทย์หญิง ดร.รุ่งรัตน์ ไสยสมบัติ	สัตวแพทย์หญิงกฤดากร วงษ์ทองสาลี	นายพลกฤต มหานาม

จัดทำโดย

กลุ่มบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

สำนักงาน

กลุ่มบริหารจัดการสุขภาพสัตว์ สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ เกษตรกลาง จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

เผยแพร่

เผยแพร่บนเว็บไซต์สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ

สามารถหาข้อมูลเรื่องที่ลงจดหมายข่าวปีย้อนหลังเพิ่มเติมได้ที่ <https://niah.dld.go.th>

